

ЗАГАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

У статті розглянуті поняття, показники, що характеризують сучасний стан, механізми стратегічних напрямів інноваційного розвитку України, її місце у світових економічних процесах, шляхи та способи розв'язання проблем, що перешкоджають переходу до інноваційної моделі економічного розвитку.

Concepts, indexes, which characterize the modern state, mechanisms of strategic directions of innovative development of Ukraine, its place in world economic processes, ways and methods of working out problems which hinder passing to the innovative model of economic development, are considered in the article.

Ключові слова: інновації, інноваційні процеси, інвестиції, інфраструктура, економічне зростання, технології.

Постановка проблеми та її актуальність. Актуальність інноваційної моделі розвитку економіки зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх років. Нові технології докорінно та швидко змінили структуру світової економіки. Виявилось, що неспроможність країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового технологічного укладу не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації і відсуває її на периферію світових економічних процесів. Щоб інтегруватися в міжнародний економічний простір, економіка країни має досягти наближених показників розвитку розвинених ринкових систем, пройти стадію ефективного внутрішнього ринку, вичерпати відповідний ресурс розвитку і здійснити поступове входження до транснаціональних економічних структур. Така країна повинна мати високодиференційовану, сучасну структуру економіки із значною часткою виробництв, які виступають основними суб'єктами міжнародних інтеграційних взаємовідносин на мікроекономічному рівні.

Ринок інновацій має важливе значення не лише для активізації нововведень, а також для ринкових та структурних трансформацій в економіці України в цілому. Через ринок нововведень здійснюється фінансова і технологічна переорієнтація практично усіх галузей економіки, що є основою фундаментальних зрушень в її структурі. Це дає можливість задовольнити якісно нові потреби суспільства, тобто виробництва і населення, та більш повно задовольнити потреби за рахунок збільшення виробництва, покращення асортименту та якості продукції. Відповідно інновації є засобом досягнення матеріальних і соціальних цілей суб'єктів виробництва та споживання. Тому інновації завжди були і завжди будуть пріоритетним напрямом докладання зусиль підприємств, держави, фінансово-промислових об'єднань, науковців з метою завоювання лідерства в політиці, економіці, фінансах, на ринках, у соціальному та матеріальному добробуті, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням практичних і теоретичних проблем здійснення інноваційної діяльності займалися багато вітчизняних вчених: Т. У. Буніч, П. Н. Завлін, А. С. Кулагін, Л. І. Леонт'єв, А. Ю. Юданов, І. Бураковський, В. Гесць, І. Лукінов, Є. Савельєва, А. Філіпенко, М. Чумаченко та ін. Напрями вдосконалення методів проектування, техніко-економічного обґрунтування та оперативного моніторингу ефективності інноваційних проектів регіонального розвитку досліджували зарубіжні науковці: В. Беренс, Р. Друккер, Д. Кларк, Р. Портер, Й. Шумпетер та ін., які розвинули сучасну теорію економічних відносин, що відображають інноваційний характер підприємництва у виробничій сфері.

На необхідності формування чіткої державної політики у сфері інновацій та інвестицій наголошують зарубіжні та вітчизняні вчені. Питання науково-методичних основ державного регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності досліджувалися в роботах В. Гейця, М. Данько, А. Кінаха, В. Мартиненка, А. Музиченка, М. Крупки, Б. Санто.

В основному частина робіт носить переважно загальнотеоретичний характер чи присвячена вирішенню окремих аспектів проблем.

Цілі статті. Метою даної роботи є розкриття особливостей інноваційного розвитку та його впливу на економічне зростання, з'ясування ролі інновацій в економіці України. Доведено необхідність світової кооперації в напрямку подальшої інтенсифікації інноваційних процесів, оцінена сучасна позиція України, зокрема, в системі Європейської програми інноваційного обміну між країнами. Визначені основні галузі інноваційного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. Поняттям «інновація» обґрунтовують і виділяють найновіший спосіб мислення, новітню систему освіти, наукову теорію, новий засіб виробництва, технологію, нову систему управління виробництвом і працею, нову продукцію тощо. Практично усі види діяльності людини перебувають у процесі постійного оновлення. Інновація (лат. innovation – оновлення, відновлення) – процес формування нового мислення, створення, розробки, впровадження до виробничого використання і поширення нового технічного, товарного, системного, соціального, екологічного або іншого рішення

(новації), що задовольняє певну виробничу, соціальну потребу чи якийсь національний інтерес.

Інновації – це реальні процеси створення нових знань, систем та засобів виробництва, технологій впровадження їх у сферу економіки чи державного управління, товарообміну чи міжнародних зв'язків.

На початок третього тисячоліття викристалізувалися чотири універсальні напрями інноваційного розвитку в світі: самовираження, демократія, ринок, екологія. Усі напрями розвитку та діяльності людини є і залишаються актуальними. Людина завжди прагнучиме до саморозвитку і самовираження. Держава прагнучиме розвивати демократію, без якої не реалізують своїх інтересів ні людина, ні виробник, ні, врешті-решт, сама держава. Ринок як найпродуктивніша і найефективніша економічна система залишиться провідним і пріоритетним для кожної країни. Екологія як фізична та біологічна система є і залишиться середовищем відтворення й життя самої людини. Людина, виробник та держава змушені створити правові, інституційні й фінансово-економічні передумови гармонізації економічної системи з природою.

Сучасні найрозвинутіші ринкові країни світу своїх успіхів досягли завдяки мобілізації інтелектуального капіталу як власного, так і зарубіжного. Правильно сформована фінансово-стимулювальна система забезпечила інтерес до розвитку інтелекту в своїй країні, до його імпорту з інших країн, а також до створення технологій, які б сприяли високо продуктивному й ефективному функціонуванню капіталу і праці [1].

Сучасний стан вітчизняної науки, що характеризується погіршенням вікової структури наукових кадрів, з майже критичним станом матеріально-технічної бази, обумовлений низкою негативних чинників, таких як:

- 1) недостатній рівень та неефективна структура фінансової підтримки;
- 2) неефективна організаційна структура, велика розпороченість наукових установ (підпорядкованість 36 головним розпорядникам бюджетних коштів; причому сьгоднішнє Міністерство освіти і науки є міністерством освіти і університетської науки, а центральний орган виконавчої влади відповідальний за здійснення всієї науково-технічної та інноваційної політики);
- 3) невизначеність пріоритетів та їхнього впливу на економічний розвиток країни;
- 4) наднизький попит на результати науково-технічної діяльності з боку реального сектору економіки;
- 5) нерозвиненість національної інноваційної системи.

Наявність сучасної матеріально-технічної бази, доступу до інформаційних наукових ресурсів є невід'ємними складовими в посиленні мотивації до наукової праці та підвищенні її результативності. Шляхом концентрації та раціонального розподілу фінансових ресурсів необхідно забезпечити створення в провідних університетах та наукових центрах країни умов, які сприятимуть залученню у вітчизняну наукову сферу талановитої молоді, поверненню з-за кордону українських фахівців, запрошенню для роботи в Україні зарубіжних вчених. Не можна допустити зменшення кількості наукових установ у природничих та технічних науках. Потрібно створити центри колективного користування високотехнологічним науковим обладнанням [2].

29 вересня 2010 року КМУ схвалив розроблену Державним агентством України з інвестицій та розвитку Концепцію Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки. Виконання програми даної концепції дасть змогу, на думку авторів, покращити основні макроекономічні показники розвитку держави та зміцнити її позицію на світових інвестиційних ринках, підвищити позицію України в міжнародних рейтингах, суттєво збільшити інвестиції в основний капітал, а також забезпечити постійний приток прямих іноземних інвестицій.

Для забезпечення розвитку інвестиційного ринку та інвестиційної інфраструктури необхідно створити умови для ефективного функціонування інноваційних фінансово-кредитних установ та інвестиційних підприємств, забезпечити становлення та розвиток індустрії прямого інвестування та венчурного капіталу; створити умови для залучення інвестицій на міжнародних ринках капіталу, а також забезпечити розвиток ринку цінних паперів [3].

Згідно із Законом України «Про інноваційну діяльність» інноваційна інфраструктура являє собою сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо). Інноваційна інфраструктура є своєрідним «поживним середовищем», яке забезпечує сприятливий фон для взаємодії об'єктів інноваційної діяльності.

Стратегія інноваційного розвитку України на 2009–2018 роки розрахована на довгостроковий період (до 30-и років). Протягом цього періоду економіку України буде переведено на інноваційну модель розвитку та будуть забезпечені економічна, соціальна та екологічна основи сталого розвитку України.

Мета цієї програми полягає в створенні правових, економічних і організаційних умов для розвитку та ефективного функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення, реалізації державної інноваційної політики та моніторингу стану інноваційного розвитку економіки як основи реалізації такої державної політики. Програма передбачає здійснення низки заходів, реалізація яких спрямована на підвищення рівня конкурентоспроможності економіки шляхом удосконалення механізмів стимулювання інноваційної діяльності на основі моніторингу стану інноваційного розвитку економіки, прогнозування

відповідних тенденцій. Фінансування Програми має здійснюватись за рахунок коштів, які передбачаються в державному бюджеті для виконання заходів, а також за рахунок коштів, грантів міжнародних організацій та інших джерел.

Розвиток в Україні інноваційної структури може здійснюватись за такими варіантами:

- 1) збереження існуючого підходу до розвитку інноваційної структури;
- 2) розвиток фінансово-економічної підсистеми інноваційної інфраструктури як недостатньо розвинутої;
- 3) розвиток виробничо-технологічної підсистеми інноваційної інфраструктури з поступовим впровадженням окремих елементів фінансово-економічної підсистеми.

З огляду на високі комерційні ризики інвестування в зазначену сферу, значні фінансові витрати, тривалий строк окупності інвестицій необхідно забезпечити фінансову підтримку інноваційної діяльності шляхом першочергового формування фінансово-економічної підсистеми, ефективність функціонування якої залежить від розбудови розгалуженої виробничо-технологічної підсистеми, що формує мереживо моделі управління інноваційним розвитком на макро-, мікро- та територіальному рівні.

Виробничо-технологічна підсистема включає базову та допоміжну інфраструктуру. До базової інфраструктури належать суб'єкти, що забезпечують розвиток науково-технологічного та інноваційного потенціалу країни (науко-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, державні лабораторії, лабораторії промислових підприємств тощо), а до допоміжної – суб'єкти, що забезпечують процеси впровадження інновацій на всіх стадіях (консультативні, інформаційні та лізингові компанії, венчурні фонди тощо).

Формування цілісної виробничо-технологічної підсистеми сприятиме забезпеченню інноваційної сфери всіма видами посередницьких послуг, зокрема:

- 1) трансфер технологій від власника наукової розробки до споживача;
- 2) забезпечення захисту прав інтелектуальної власності;
- 3) проведення експертизи інноваційних, науково-технічних проектів;
- 4) надання послуг у сфері метрології, стандартизації контролю за якістю;
- 5) інформаційно-консультаційне забезпечення інноваційної діяльності, трансфер технологій, комерціалізація інтелектуальної власності;
- 6) підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації підприємців у сфері інноваційної діяльності, інтелектуальної власності та трансферу технологій.

Виконання Програми дасть змогу:

- 1) забезпечити функціонування інноваційної інфраструктури підтримки малого інноваційного бізнесу;
- 2) забезпечити розвиток мережі нових елементів інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, наукових парків, регіональних інноваційних кластерів, інноваційних бізнес-інкубаторів тощо), до якої входитимуть близько 400 одиниць, в результаті чого буде створено понад 10 тис. нових робочих місць для висококваліфікованих спеціалістів;
- 3) збільшити до 10 тис. кількість суб'єктів малого підприємництва, що реалізують інноваційні проекти;
- 4) підвищити не менш як на 5 % інноваційну активність промислових підприємств;
- 5) прискорити темпи виробництва інноваційної продукції не менш як на 20 %;
- 6) залучити близько 7 млрд гривень інвестицій для реалізації інноваційних проектів.

Орієнтований обсяг необхідних для виконання Програми фінансових ресурсів становить близько 280, 35 млн гривень, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету (близько 104,25 млн гривень) [4].

Державне регулювання міжнародних зв'язків в інноваційній сфері базується на загальних принципах взаємної вигоди, недопущення дискримінації та еквівалентної технологічної залежності сторін.

Прикладами масштабного державного регулювання науково-технічної інтеграції в країнах Західної Європи, що здійснюється як на національному, так і на наднаціональному рівнях, можуть бути цільові проекти «ESPRIT», «COST», «COPERNICUS», а також програми «Євріка» і «TACIS». Ці проекти орієнтовані на підвищення інноваційної активності приватного бізнесу і надання допомоги вченим та інноваторам країн СНД і Східної Європи.

Важливим елементом системи державного регулювання є експортний контроль, спрямований на запобігання витоку з країни інноваційних розробок.

Державна стратегія і тактика у сфері міжнародної науково-технічної кооперації мають диференціюватися за країнами і регіонами світу. Державна диверсифікованість форм співробітництва ефективна для міжнародних зв'язків. Разом із розвитком та зміцненням контактів з провідними країнами Заходу Україна має активізувати взаємодію з новими індустріальними державами і швидше відновлювати зв'язки з країнами Східної Європи і СНД. Доступ до світових інноваційних ресурсів і ринків інноваційної продукції полегшується за активної участі країни в роботі міжнародних організацій інноваційного профілю, таких як ЮНЕСКО, ОЗСР, ЮНКТАД, ЮНІДО, МАГАТЕ й інші.

Таким чином, функціонування інноваційного менеджменту забезпечує сприйнятливність підприємства до всього нового, зокрема досягнень науково-технічної думки [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Досвід розвитку країн світу показує, що найкращих успіхів в економіці і добробуті свого народу досягли ті країни, які стимулювали розвиток інновацій та оновлювали усі види діяльності громадян. Оновлення виробництва та обмін товарів і послуг завжди призводять до підвищення продуктивної та ефективної функції праці й капіталу. Цю закономірність помітили країни, які використали продуктивні переваги інновацій і на сьогодні стали лідерами у світовій економіці. Україні варто узагальнити і використати досвід країн, у розвитку яких переважають інноваційні тенденції, та створити правові, інституційні й фінансово-економічні передумови розвитку інновацій за усіма напрямками. Тому влада і підприємці України повинні знаходити порозуміння задля розвитку ринку інновацій в Україні.

Література

1. Заблоцький Б. Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності : [навч. посібник] / Заблоцький Б. Ф. – Львів : Новий світ, 2007 – 322 с.
2. Стріха М. Модернізація України: Соціально-економічний вимір / М. Стріха, Б. Олексюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.ua
3. Концепція розвитку інвестиційної діяльності на 2011–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.ua
4. Державна цільова економічна програма: «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.ua
5. Федоренко В. Г. Основи менеджменту / [В. Г. Федоренко та ін]. – К. : Алерта, 2007. – 218 с.

Надійшла 06.10.2010

УДК 637.5.005.21

Л. Е. ДЯЧЕНКО, Я. М. БЕЗНЕСЮК
Одеський державний економічний університет

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

В статті розглянута концепція формування промислової стратегії в аспекті м'ясопереробних підприємств. Під час формування стратегії визначено домінуюче значення факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Сформовані основні фактори, які чинять найбільший вплив на діяльність м'ясопереробного підприємства.

There was considered the conception of trade strategy forming in the aspects of meat-processing enterprises. The prevail significance of internal and external environments influence was determined. The main factors, which have an influence on the meat-processing enterprises activity, were systemized.

Ключові слова: м'ясопереробне підприємство, промислова стратегія.

Постановка проблеми. Розвиток економіки підприємств будь-якої галузі в Україні значно стриманий наслідками реформувань, що в повній мірі стосується і м'ясопереробних підприємств. Ряд проблем, зумовлених специфікою галузі, пов'язані з недостатністю фінансових ресурсів для впровадження нових технологій виробництва та оновлення обладнання, відсутністю досвіду маркетингової політики в аспекті збільшення сегменту ринку, дефіцитом сировини. Всі перелічені фактори зумовили об'єктивну необхідність використання та наукового обґрунтування сучасних методів управління та формування стратегії м'ясопереробних підприємств. Сформована стратегія дасть можливість врахувати галузеві особливості, виявити чинники, які є найвпливовішими на діяльність підприємств, що дасть змогу швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Огляд історичних концепцій відносно сутності і механізму процесу формування стратегії з урахуванням галузевої специфіки доводить, що це питання є актуальним і висвітлено в працях зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме: І. Ансофа, Д. Бауера, Є. Бельтюкова, О. Віханського, М. Круглова, С. Стрікланда, Р. Фатхутдінова та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Наукове дослідження свідчить, що єдиних підходів до формування стратегії для підприємств не існує. Практично відсутні наукові праці, у яких розроблено механізм формування стратегії для м'ясопереробних підприємств з визначенням особливих факторів внутрішнього і зовнішнього оточення, властивих саме цій галузі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей формування стратегії для м'ясопереробних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Харчова промисловість є однією із найважливіших галузей економіки України. В ній формується основна частина продовольчих ресурсів, що є важливою умовою для гарантії продовольчої безпеки держави, розвитку внутрішнього і зовнішнього продовольчого ринку, поліпшення життєвого рівня населення. Від всестороннього розвитку м'ясопереробної галузі в значній мірі